

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Дорогань Л.О., к.е.н., доцент, Дорошенко А.П., к.е.н.,
Полтавська державна аграрна академія*

У статті розглядаються особливості визначення фінансових результатів аграрних підприємств. Визначено показники, що характеризують рівень ефективності підприємства. Наголошено на важливому значенні аналізу фінансових результатів з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

In determining the features of the financial results of agricultural enterprises. The indexes that characterize the level of business performance. Emphasized the importance of analyzing the financial results for the effective management decisions.

Постановка проблеми. Метою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є отримання ним позитивного фінансового результату (прибутку) у розмірах, що задовольняє потреби власників. Одночасно прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, є суттєвим стимулом для господарюючих суб'єктів якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси.

Рівень прибутку отриманого підприємством є основним віддзеркаленням всіх виробничо-господарських процесів, що мають місце під час його функціонування. Фінансовий результат є кількісним та якісним критерієм ефективності (неефективності) існуючого менеджменту, технологій, продуктивності праці, рівня виробничих затрат на виробництво та ін.

Сукупність цих факторів визначають ефективність виробництва і перетворюють позитивний фінансовий результат (прибуток) на основну рушійну силу ринкового механізму господарювання та основне джерело економічного і соціального розвитку підприємства та держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми пов'язані з процесом формування та аналізу фінансових результатів підприємств (в тому числі і аграрних), постійно знаходились і знаходяться в центрі уваги вчених-економістів. Серед видатних вчених, що здійснили вагомий внесок у висвітлення питань формування та визначення фінансових результатів: Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, М. М. Коцупатрий, В. Г. Лінник, П. Т. Саблук, М. Г. Чумаченко, Л. С. Шатковська, та інші. Однак, багато теоретичних і практичних проблем залишаються невирішеними. Серед них особливе значення мають:

- 1) розробка обґрунтованої системи показників аналізу фінансових результатів;
- 2) визначення специфічних особливостей оцінки фінансових результатів в умовах аграрних підприємств.

Постановка завдання. Метою даної статті є вивчення існуючих методик оцінки фінансових результатів та визначення основних особливостей їх аналізу в умовах сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. У здійсненні виробничо – фінансової діяльності господарюючих суб'єктів бере участь велика кількість взаємопов'язаних організаційних, трудових, матеріальних і факторів виробництва. Мета будь-якого господарюючого суб'єкта – якомога ефективніше використати всі наявні фактори та отримати максимальний кінцевий результат. Таким чином, фінансові результати – це економічний підсумок виробничої діяльності господарюючих суб'єктів виражений у вартісній (грошовій) формі [5, с. 50]. Окрім вартісного виміру результатів фінансово-господарської діяльності для користувачів інформації важливе значення мають відносні показники фінансових результатів – значення рентабельності, які характеризують відносний (у відсотках) ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат чи отриманого доходу [3, с. 105]. Відносні показники на відміну від абсолютних величин дають змогу оцінити рівень отриманого прибутку (збитку) в розрахунку на одиницю затрачених ресурсів і дозволять порівнювати ефективність функціонування підприємств з різними обсягами виробництва (розмірами).

На сьогоднішній день економічна література виділяє декілька сотень різноманітних фінансово-економічних коефіцієнтів, які можна визначити за даними фінансової звітності. Значне поширення та різноманітність відносних показників (коефіцієнтів) зумовлюється наступними їх перевагами:

- стандартністю подання вихідної інформації (форми фінансової звітності), що дозволяє проводити їх розрахунок в умовах будь-якого підприємства;
- можливістю мінімізувати вплив інфляційного чинника;
- можливістю порівняння показників у часі та просторі;
- простота проведення розрахунків із застосуванням різноманітних комп'ютерних програм (особливо в середовищі Microsoft Excel) [4, с. 80].

Фінансові результати діяльності підприємств характеризуються такими абсолютними економічними показниками як доход (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, чистий доход, валовий прибуток, прибуток, чистий прибуток, рентабельність.

З прийняттям П(с)БО №3 „Звіт про фінансові результати” аграрні підприємства розраховують фінансові результати на основі інформації форми №2 «Звіт про фінансові результати» на різних етапах його формування, а саме: валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток від звичайної діяльності після оподаткування і чистий прибуток, що кінцевим показником абсолютної оцінки фінансових результатів діяльності підприємства.

При аналізі фінансових результатів за формою №2 «Звіт про фінансові результати» сільськогосподарських підприємств необхідно пам'ятати, що у випадку сплати підприємством фіксованого податку прибуток від звичайної діяльності до оподаткування співпадатиме з прибутком після оподаткування.

В умовах функціонування сільськогосподарських підприємств важливе інформаційне джерело для аналізу фінансових результатів в розрізі виробництва як окремих культур так по підприємству загалом дає така статистична звітність як Форма №50-сг. На основі даної звітності є можливість визначити прибутковість (як в абсолютних величинах так і у відносних) продукції що виробляється на підприємстві, що дозволяє визначити основні складові, які забезпечують позитивний фінансовий результат (прибуток) та запропонувати конкретні заходи щодо його збільшення. Проте основним недоліком даної форми є періодична зміна її структури, що дещо ускладнює можливість порівняння розрахованих показників у часі.

Під час аналізу показників прибутку виділяють наступні етапи дослідження. На першому етапі дають оцінку виконання плану з прибутку в цілому по підприємству та в розрізі окремих видів діяльності. Зокрема виділяють прибутковість окремих структурних підрозділів, інвестиційних проектів, договорів. В умовах аграрного виробництва – прибутковість окремих культур чи продукції. На другому етапі проводять порівняльний аналіз прибутку цього підприємства з середньогалузевими значеннями та показниками прибутковості підприємств конкурентів. На третьому етапі виконують факторний аналіз прибутку за видами діяльності (важливе значення має факторний аналіз різних видів фінансового результату за допомогою адитивних моделей), дають оцінку внутрішніх і зовнішніх резервів. На четвертому етапі проводять аналіз розподілу і використання чистого прибутку [3, с. 105].

При аналізі фінансових результатів використовують сукупність прийомів, які складають його спеціальний науковий апарат.

У вітчизняній практиці аналізу фінансових результатів існують такі прийоми аналізу показників, які визначаються за інформацією фінансової звітності:

- горизонтальний (часовий) аналіз – визначає абсолютні і відносні відхилення величин окремих видів фінансових результатів за звітний період, а також у динаміці за ряд років і дозволяє дати якісну характеристику виявлених змін;

- вертикальний (структурний) аналіз – передбачає вивчення показників структури фінансових результатів, тобто питомої ваги окремих видів доходів і витрат в загальному підсумку, а також оцінку змін, які відбуваються в структурі;

- трендовий аналіз – визначення тренду за інформацією декількох періодів, тобто основної тенденції у динаміці показників фінансових результатів;

- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями однієї або різних форм звітності, визначення взаємозв'язків між показниками [0, с. 65, 5 с. 33].

Під час аналізу фінансових результатів підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі. Їх кількість та широта застосування залежить від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному окремому випадку.

Фінансові результати підприємства можуть бути оцінені з різним ступенем деталізації залежно від цілей аналізу, існуючої інформації, програмного, технічного та кадрового забезпечення. Найбільш доцільним є виділення процедур експрес-аналізу та поглибленого аналізу фінансових результатів, де розрізняють ряд показників:

- загальні показники характерні для всіх галузей економіки, специфічні – для окремих галузей;
- первинні показники формуються за даними обліку планової інформації, похідні – розраховуються на базі первинних даних;
- синтетичні (інтегральні) показники узагальнюють складні економічні явища та процеси;
- результативний показник – це показник, що є об'єктом дослідження.

Структуризована інформація за видами діяльності, за характеристиками визначення доходів і витрат у формі № 2 „Звіт про фінансові результати” (П(с)БО №3) у співвідношенні до різних елементів позикового та власного капіталу дає широку гаму кількісних і якісних параметрів одержаного кінцевого фінансового результату.

Висновки. Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності підприємства є невід'ємною частиною фінансово-економічного аналізу. До основних показників, що характеризують результативність діяльності підприємства є рівень отриманого прибутку (збитку) і рентабельність (збитковість). Аналіз фінансових результатів здійснюють за даними фінансової та статистичної (особливо в умовах сільськогосподарських підприємств) звітності. Якість аналізу фінансових фінансової звітності, а також від компетенції керівника, який приймає управлінське рішення. Від того, наскільки якісно проведено аналіз фінансових результатів, визначено основні чинники, що його забезпечують залежить подальша результативність діяльності підприємства.

Література:

1. Борисова В.А. Методологічні основи аналізу фінансового стану підприємств агропромислового виробництва / Борисова В.А. // Фінанси України. - 2008. - № 10. - С. 63-68.
2. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування / Крамаренко Г.О. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
3. Мамонтова М.А. Умови забезпечення фінансової стійкості підприємств / Мамонтова М.А. // Фінанси України. - 2008. - №8. - С. 103-106.
4. Приса В.Й. Управління ризиком фінансової стійкості підприємства / Приса В.Й. // Фінанси України. - 2006. - №1. - С. 67-72.
5. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : [Навчальний посібник. Частина I] / Тютюнник Ю.М. – Полтава : ПДАА, 2009. – 406 с.
6. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: [Навчальний посібник. Частина II] / Тютюнник Ю.М. – Полтава : ПДАА, 2009. – 401 с.
7. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу / Шеремет А.Д., Сайфулін Р. С. – М. : ИНФРА – М, 2001. – 181 с.